BEN, SEN, O

PEYAMİ SAFA
SERVER BEDİ

HAZIRLAYANLAR
BİLGE SÖNMEZ-SEVAL ŞAHİN

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1844
EDEBÎ ESERLER: 937

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-297-9

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Yayın Danışmanı: Prof. Dr. Seval Şahin

Son Okuma: Zeynep Arpacı

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ÇINAR MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han No:34 K:5
Bağcılar / İSTANBUL Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika No: 45103

İstanbul- 2022

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Peyami Safa (2 Nisan 1899-15 Haziran 1961)

2 Nisan 1899'da İstanbul Gedikpaşa'da doğdu. Babası Şair İsmail Safa, annesi Server Bedia Hanım'dır. Bir buçuk yaşındayken babası Sivas'ta öldü. İlk öğrenimine Gedikpaşa'da Menbaül-İrfan Mektebi'nde başladı. Eğitimi devam ederken dokuz yaşında, sağ kolunda ortaya çıkan kemik veremi yüzünden uzun bir hastalık dönemi geçirdi. (1908). 1910'da başladığı Vefa İdadisi'ni bu hastalık ve geçim darlığı sebebiyle bırakmak zorunda kaldı. *Bir Mekteplinin Hatıratı / Karanlıklar Kralı* (1913) adlı ilk kitabını Vefa İdadisi'ndeki öğrenciliği sırasında çıkardı. Tiyatro eğitimi almak için Darülbedayi imtihanlarına girdi, kazandı, ancak devam edemedi (1914). Posta-Telgraf Nezareti'nde göreve başladı. Ardından Boğaziçi'ndeki Rehber-i İttihad Mektebi'ne muallim olarak girdi (1917). Bu dönemde *Fağfur, Servet-i Fünûn* ve *İctihad*'da yazdı. Bir süre Düyun-ı Umumiye İdaresi'nde çalıştı (1918).

Ağabeyi İlhami Safa ile birlikte *Yirminci Asır* gazetesini çıkardı. (1919). *Yirminci Asır* kapandıktan sonra *Tercüman-ı Hakikat* ve *Tasvir-i Efkâr* (1922), Cumhuriyet'in ilânının ardından *Son Telgraf*, *Son Saat* ve *Son Posta* gazetelerinde çalıştı. 1924 yılında Server Bedi takma adıyla meşhur Cingöz Recai tipini yarattı. Halil Lutfi (Dördüncü) ile birlikte *Büyük Yol* adlı bir gazete çıkardı (1925). Aynı tarihlerde hem Server Bedi hem Peyami Safa imzasıyla *Cumhuriyet*'te yazdı. Bu gazeteyle ilişkisini fıkra yazarı ve edebiyat sayfası yöneticisi olarak aralıklarla sürdürdü (1928-1940). *Resimli Ay*, *Hareket* dergilerinde yazdı. Ağabeyi İlhami Safa ile birlikte *Hafta* dergisini çıkardı. (1935). *Hafta*'nın ardından *Kültür Haftası*'nı çıkardı.

Cumhuriyet'ten sonra *Yeni Mecmua, Tasvir-i Efkâr, Çınaraltı, Büyük Doğu, Vakit* ve *Ulus* gazetesinde yazmaya başladı (1949-1953). Bursa'dan milletvekili adayı oldu ancak seçimi kazanamadı (1950).

Peyami Safa bir süre sonra *Türk Düşüncesi* dergisini yayımlamaya başladı (Aralık 1953) ve *Milliyet* gazetesi yazı kadrosunda yer aldı (1 Ekim 1954). Ardından *Tercüman*'a geçti (Mart 1959). *Büyük Doğu*'da ve *Havadis* gazetesinde yazdı (21 Temmuz 1960). *Düşünen Adam* dergisinde (5 Ocak 1961) ve *Son Havadis* gazetesinde (10 Mart 1961) yazmaya başladı. 15 Haziran 1961 tarihinde Çiftehavuzlar'da öldü ve Edirnekapı Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Peyami Safa'nın 1914-1961 yılları arasında gerçek ismiyle ve Server Bedi, Çömez, Serazad, Safiye Peyman, Bedia Servet gibi takma adlarla yazdığı süreli yayınlar şunlardır: Gazete: *Büyük Yol, Cumhuriyet, Havadis, Milliyet, Son Havadis, Son Posta, Son Telgraf, Tan, Tasvir, Tasvîr-i Efkâr, Tercüman, Tercümân-ı Hakîkat, Ulus, Vakit, Yirminci Asır*. Dergi: *Aydabir, Aydede,*

Bozkurt, Büyük Doğu, Çınaraltı, Düşünen Adam, Edebiyat Gazeteasi, Fağfur, Hafta, Hareket, Hayat, Heray, İctihad, İslâm Mecmuası, Kültür Haftası, Resimli Ay, Resimli Şark, Seksoloji, Servet-i Fünûn, Türk Dili, Türk Düşüncesi, Türk Yurdu, Türklük, Yedigün, Yeni Çağ, Yeni İstiklâl, Yeni Mecmua, Yeni Türk Mecmuası.

Eserleri. Hikâyeleri. 1. *Gençliğimiz* (1922). 2. *Siyah Beyaz Hikâyeler* (1923). 3. *Ateş Böcekleri* (1925). 4. *İstanbul Hikâyeleri* (tarihsiz). 5. *Hikâyeler*. İlk Defa Bütün Hikâyeleri Bir Arada (1980). *Asrın Hikâyeleri*'yle *Siyah Beyaz Hikâyeler*, *Ateş Böcekleri* ve *Resimli A*y mecmuasının 1930 yılında verdiği Resimli Hikâyeler ilâvesindeki hikâyeler Halil Açıkgöz tarafından bir araya getirilmiştir.

Romanları. 1. *Sözde Kızlar* (1922). 2. *Şimşek* (1923). 3. *Mahşer* (1924). 4. *Bir Akşamdı* (1924). 5. *Canan* (1925). 6. *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* (1930). 7. *Fatih-Harbiye* (1931). 8. *Bir Tereddüdün Romanı* (1933). 9. *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* (1949). 10. *Yalnızız* (1951). 11. *Biz İnsanlar* (1959). Peyami Safa'nın ayrıca *Gün Doğuyor* adlı bir piyesi yayımlanmıştır (1937). Ayrıca Server Bedi takma adıyla çok sayıda roman ve hikâye kitabı yayımlamış, tefrika etmiştir. Bu eserler de Ötüken Neşriyat tarafından Server Bedi Külliyatı başlığı altında 2018 yılından itibaren yayımlanmaya başlamıştır.

Diğer Eserleri. 1. *Türk İnkılâbına Bakışlar* (1938). 2. *Felsefî Buhran* (1939). 3. *Millet ve İnsan* (1943). İkinci baskısı *Nasyonalizm* adıyla yapılmıştır (1961). 4. *Mahutlar* (1959). 5. *Sosyalizm* (1961). 6. *Mistisizm* (1961). 7. *Doğu-Batı Sentezi* (1962). 8. *Kızıl Çocuğa Mektuplar* (1971). Yukarıdaki üç eseri ayrıca *Nasyonalizm-Sosyalizm-Mistisizm* adıyla bir arada basılmıştır (1975).

Büyük Avrupa Anketi adlı eseri (1938) Peyami Safa'nın 1936 yılında çıktığı Avrupa seyahatini anlatır. Peyami Safa'nın çeşitli gazete ve dergilerdeki yazılarından seçmeler konularına göre tasnif edilerek "Objektif" adı altında basılmıştır: *Osmanlıca, Türkçe, Uydurmaca* (1970); *Sanat, Edebiyat, Tenkit* (1971); *Sosyalizm Marksizm Komünizm* (1971); *Din, İnkılâp, İrtica* (1971); *Kadın, Aşk, Aile* (1973); *Yazarlar, Sanatçılar, Meşhurlar* (1976); *Eğitim, Gençlik, Üniversite* (1976); *Yirminci Asır, Avrupa ve Biz* (1976). Peyami Safa, *Cumhuriyet Mekteplerine Millet Alfabesi* (1929), *Cumhuriyet Mekteplerine Kıraat* (I-IV, 1929), *Yeni Talebe Mektupları* (1930), *Büyük Mektep Nümuneleri* (1932), *Türk Grameri* (1941), *Dil Bilgisi* (1942), *Türkçe İzahlı Fransız Grameri* (1948) gibi ders kitapları da kaleme almıştır.

Ön Söz

Ben, Sen, O, Peyami Safa tarafından Server Bedi takma adıyla 22 Kânunuevvel 1925-17 Kânunusani 1926 yılları arasında 26 tefrika olarak *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlanmış, ardından 1926'da kitap olarak basılmıştır.

Roman, üç kişi arasında geçer: Fazıl, Fazıl'ın karısı Cemile ve Fazıl'ın sevgilisi Nazire. Sonlara doğru da sahneye, Nazire'nin kocası Faik çıkar. Ancak Faik'ten sadece Nazire'nin Fazıl'a anlattıkları aracılığıyla haberdar oluruz. Romanda Fazıl ve Nazire'nin birbirlerine âşık olması, Nazire'nin hamile kalması ve çocuğunu aldıramaması, eğer aldırırsa öleceğinin öğrenilmesinin ardından yaşananlar anlatılır.

Birçok Peyami Safa romanında olduğu gibi *Ben, Sen, O* da hem ilginç anlatım tekniği hem de romanı bir mesaj verme gayesine dönüştürmesiyle dikkat çeker. Romanın sadece üç kişiden oluşması, onların yaşadıklarının Fazıl'ın ağzından anlatılması, zaman zaman bu anlatıya mektupların -biri Fazıl diğeri Nazire'nin- girmesi kahramanın, bilinçaltı ile bilinçüstünün geliş gidişlerinin birbirine karıştığı bir anlatım tekniğini ortaya çıkarır. Bu da beraberinde Fazıl'ın anlattıklarının gerçekliğine karşı bir sorgulamayı getirmiştir. Cemile ve Nazire'yi karşılaştıran, birinin sessizliği diğerinin kahkahasıyla fazilete ve ahlaka dair sorgulamaların yapıldığı romanda, iki kadının yasak aşk ve sonrasında başlarına gelenlere gösterdikleri tepkilerle Peyami Safa edebiyatının karşıtlıklarla kurulan mekanizmasının işletilmeye başladığını görürüz. Nitekim Fazıl'ın sevgilisi-

nin adının Nazire, karısının adının Cemile olması boşuna değildir. Cemile hem iyilik hem güzellik anlamını taşırken, Nazire hem eş, benzer hem de asıl örneğe benzeme hatta ona öykünme anlamı taşır. Böylece resmî ve resmî olmayan ilişkilerin konumuna dair daha başta bir konum alma vardır. Romandaki iki erkeğin taşıdığı isimlerin, Fazıl ve Faik'in anlamları ise aynıdır: Üstün. Dolayısıyla bu kurguda dışarıda bırakılan tek unsur Nazire'dir. Roman da bu dışarıda bırakılmanın nasıl olacağını bize adım adım gösterir. Nazire'nin de romandaki diğer kahramanların "üstünlük"üne ulaşması ve bunun için bir bedel ödemesi gerekir. Bu bedelin nasıl ödendiğini burada açık etmeyeceğim ancak romanı okurken bedel ödemeye giden yoldaki mekanizmanın nasıl işletildiği üzerine dikkat kesilmenizi tavsiye ederim.

Ben, Sen, O'yu yayıma hazırlarken 1926 yılında yayımlanan 95 sayfalık metni esas aldık. Ardından romanın tefrikasıyla bu ilk baskıyı karşılaştırarak farklılıkları dipnotlarda gösterdik. Tefrikada olup kitapta bulunmayan kısımları metinde "[ ]" işaretiyle belirttik. Metinde herhangi bir sadeleştirme yapmadık, bugün kullanılmayan kelimelerin anlamlarını her sayfanın altında dipnotta verdik.

Elinizdeki kitap, Latin harfleriyle ilk defa yayımlanmaktadır. Bu yayıma hazırlama sürecinde öğrencim Bilge Sönmez ile birlikte çalıştık. Bilge, Peyami Safa'nın bu kitabını yayıma hazırlarken hem çok heyecanlandı hem de uzun zamandır ortalıklarda olmayan bir eserin daha bugünün edebiyat ortamına kazandırılmasına katkıda bulunduğu için çok mutlu oldu. Onun heyecanı ve mutluluğuna ben de ortak oldum, dahası bunu, bir öğrencimle birlikte yaptığımdan benimkisinin katmerli olduğunu söylemem gerek.

Peyami Safa külliyatının ilk dönem eserlerinde olan *Ben, Sen, O* onun edebiyatının ileriki süreçlerindeki aşa-

malarını izlemek açısından birçok ipucu vermektedir. Bunun ve daha nice Peyami Safa kitabının külliyat hâlinde yayımlanması girişimi için Ötüken Neşriyat'a ve editörümüz Göktürk Ömer Çakır'a teşekkür ederim.

Seval Şahin
Şubat 2021

BEN, SEN, O

Roman

Tabı ve Nâşiri:
Orhaniye Matbaası

1926

بن همسن او

محرری : سرور بابع

— ۱ —

نه دهشتلی کیجه ! فیرطنه و آی وار . قوجه طاش بنا ئوتارك صارصیلیور. قالین دیوارلره سین درین بر ایلیلی . جرجیوه آزالتلرنده بوغولهرق اوزاقلاشان سسلر ، چیغلقلر، ایصلیقلر . لامبالرنوك. فجره کدن ایجری قاچان فیریق دوکوك ایشیق بارچاریه اودالك اوش . یالکز، یاماغك بیاضلقلری کورونیور وباصدینك چوقورینه کومولو باشنك مهم کولکسی .

اوستکه ایکیلیوردم . کوزلرك قاپالی و یوزك بم بیاض . اویویورمیسك ؟ بوقسه ، بجمول ، آخیر تصورلرك باصقیسی آلتنده بینك می آزیلدی؟ بوکیجه ، قاچ دفعه ، بونون وجودیکی سماعتلرله اختلاجه اوغرامان یاصلال و اسرارلی بین .

BEN, SEN, O

-1-

Ne dehşetli gece! Fırtına ve ay var. Koca taş bina öterek sarsılıyor. Kalın duvarlara sinen derin bir inilti. Çerçeve aralıklarında boğularak uzayan sesler, çığlıklar, ıslıklar… Lamba sönük. Çembere giden, içeri kaçan kırık dökük ışık parçalarıyla odan loş. Yalnız, yatağının beyazlıkları görünüyor ve yastığın çukuruna gömülü başının müphem[1] gölgesi.

Üstüne eğiliyorum. Gözlerin kapalı ve yüzün bembeyaz. Uyuyor musun? Yoksa meçhul, ağır tasvirlerin baskısı altında beynin mi ezildi? Bu gece kaç defa, bütün vücudunu saatlerce ihtilâca[2] uğratan yaman ve esrarlı beyin…

Meşum[3] vaka seni çok yordu, çok ağladın, hıçkırdın, bitti.

Nefes alışını duymuyorum. Yalnız havayı içine çekerken yorganla beraber kabaran göğsünün ağır ağır yükselişini, sonra kısa ani bir soluk bırakarak çöküverişini görüyorum.

Seni, büyük taş bina içinde yalnız bırakmaya katlanarak odandan çıktım, sofanın ışığını söndürdüm. Artık bütün bina simsiyah.

Orada bir yarı ölü bırakarak sokağa çıkıyorum. Şüphe, kıskançlık, izzetinefsimin isyanı, zilletimin[4] şuuruyla tıkanarak, taş binaya, beyaz cephesini sıvayan donuk ay ışığına bakıyor, fırtınayla savrularak dolaşıyorum.

---

[1] Belirsiz.

[2] Çırpınma.

[3] Uğursuz.

[4] Alçaklık, aşağılık.

Fırtına… Bulutların arkasında, buzlu ışığı pelte gibi yayılmış soğuk ay… Pencerenin karanlık mustatili…[5] İçeride yatan yarı ölüyü düşünerek, şüphem, hırsım, vicdan azabım, takatsizliğim ve derin aczim içinde yürüyorum.

Fırtına beni savuruyor. Tıkanmamak ve yıkılmamak için duruyorum. Paltomun etekleri, şiddetle sallanan bir kırbacın ipi [gibi][6] bacaklarımı birdenbire doluyor, sıkıyor, sonra gevşiyor.

Yine yürüyorum ve bazı arkama bakıyorum. Evin küçülüyor. Penceren bir domino taşı cesametine[7] indi. Sonra bir tavla zarı… Ve karanlıklar… Bir anda fırtına, evini uçurdu sandım. Havada büyük direkler, taş parçaları, enkaz hayaletleri gözlerimi bürüdü. Seni de parçalandın zannettim. Haşyet[8] içinde koşarak uzaklaştım. Titriyor ve haykırmak istiyorum. Ne dehşetli gece!

Evime, sabaha karşı geldim. Bana kapıyı açan kadının yüzünü görmek de ne feci! Zavallı kadın, zavallı karım. Belli ki hiç uyumamış. Istırabını tevekkülle geçirmek ve hazımla eritmek için sarf ettiği derunî[9] cihetin[10] bütün izleri, uykusuz yüzünden parça parça gölgeleri bırakmış. Gözler, ah, yalnız kederle, tevekkülle, kendine ve bana acıyarak bakan gözler, mücrim[11] başıma çevrildiler.

İki büklüm içeri girdim. Yatak odamıza kadar hiç konuşmadık. Orada ince, tatlı bir ses bana sordu.

"Niçin bu kadar geç kaldın?"

Bu ses tatlıydı çünkü büyük bir kederi, bir senenin kal-

---

[5] Dikdörtgen.

[6] "Gibi" ifadesi 22 Kânunuevvel 1925 (Tefrika 1) tarihli tefrikada geçmektedir.

[7] Büyüklük.

[8] Ürperme, korku.

[9] İçten, gönülden.

[10] Yön.

[11] Suçlu.

be yıktığı ağır bir sitemi gizleyebilmek için fedakârlığın ilahi örtüsüne bürünüyordu.

Ona arkam dönük epey kaldım, ağzımı açamadım. Ona her şeyi itiraf etmek ihtiyacını içimden çıkarmaya çalışıyorum. Gururumla zaafım arasında bir mücadele başladı. Her şeyi anlatmak, bir seneden beri onun mahiyetini hissettiği ve benim teferruatını gizlediğim, korkunç, büyük macerayı başından sonuna kadar anlatmak, boşalmak, onun iyi kalbini bir kere daha fakat bu sefer kati, bu sefer ebedî kazanmak ihtiyacıyla mücadele ettim. Aldatmak arzusu kazandı.

"Bir arkadaş alıkoydu," cevabını verdim.

Alıkoyan arkadaşlar! Zevcelerimizin[12] ezeli rakipleri! Güldü. İnanmayacağını anlamıştım. Acele ederek yatağa girdim ve çabuk uyumaya ihtiyacım varmış gibi, uzvî[13] yorgunluk taklidi yaparak derin derin nefes almaya başladım. Hâlbuki… Uyumak mı? O gece?

Tabii uyuyamadım. Bir facianın[14] metin[15] adımlarla bana yaklaştığını biliyordum. Ama uyumaya da çalışıyor, yatağın içinde vücuduma en tabii vaziyeti verebilmek için başımı, yastığın serin çukuruna yerleştiriyor, ayaklarımı kuvvetle uzatarak bacaklarımın adalelerini geriyor, kollarımı serbest bırakıyordum. Fakat bu vaziyet pek az sürüyordu. Derhâl sinirli bir kıvrılışla her yerim çekildi, yorganın altında tortop oldum. Başım yastıktan aşağı sarkmış, omuzlarım daralmış, göğsüm içeri çökmüş, kollarım büzülmüş, dizlerim kıvrılmış ve bu umumi takallüs[16] içinde bunalarak birdenbire sıçramıştım.

Bazı anlarda aczimi hissedişim o kadar artıyordu ki ya derhâl yataktan atlayarak pencereleri açmak, derin gece-

[12] Nikâhlı kadın, eş.

[13] Bedensel.

[14] Acıklı.

[15] Kuvvetli.

[16] Kasılma, büzüşme.

nin karanlıklarında "imdat" diye bağırmak yahut karımın dizlerine başımı koyarak ona her şeyi anlatmak arzusuna tamamıyla yeniliyorum.

Ama yine dişlerimi sıkıyorum. Eski tecrübelerin verdiği bir kanaat, beni biraz kuvvetlendiriyor: "Bir ruh ıstırabı içinde bulunan insan, bilse ki bu mutlaka geçecektir. Ve o zaafına rağmen şahsiyet bin kere daha kuvvetlenecektir, azabı hafifler, belki de hiçe iner," diyorum. İş bu buhranı anlatmakta, bunu biliyorum. Fakat nasıl? Halledilecek büyük ve korkunç bir dava var. Hiç olmazsa bir itirafa muhtacım. Bunu kime, nasıl anlatmalı?

Dostum yok. Tanıdıklarımın hepsi bana menfaatleriyle bağlıdırlar. Onlara hiç açılmadım. Yalnız kendine dayanarak yaşamayı seven, başkalarına emniyet ve müracaat etmeyenlerdenim. Bunun vakarını ve ıstırabını taşıyorum.

Zevcemle bile çoğu resmîyiz. Onunla bu meziyeti için evlendim. Kendini tutmasını bilen bir kadındır. Kalbin asaleti dediğimiz şey, büyük ruhî istihaleleri[17] içimizde zapt edebilmeye[18] ve onların ifade hâline gelmelerine mani olabilmekse karım buna muktedirdir. Bir seneden beri onun metin kalbinde büyüyen azabın dehşetini ben hissediyorum fakat bir seneden beri bu sabırlı kadın bir defa bile sitem etmedi. Evimin dışarısında başımdan geçen büyük meseleyi bilmiyor mu? Yarısını biliyor, öteki yarısını tahmin ediyor. Fakat bilmediklerini öğrenmek tecessüsüne[19] mağlup olmadığı gibi, kendisinden insafsızca aldığım hakları benden istirdat[20] etmek salahiyetini[21] kullanmaya asla tenezzül göstermiyor.

---

[17] Değişme.

[18] Bu ifade 22 Kânunuevvel 1925 (Tefrika 1) tarihli tefrikada "edebilmek" olarak geçer.

[19] Merak.

[20] Geri alma.

[21] Yetki.

Ona her şeyi itiraf etmeli miyim? Böyle bir itiraf, pişmanlık takip etmezse neye yarar? Pişman olsam bile geriye dönmeye muktedir değilim. Olan olmuştur ve olacak şeyin önüne geçilemeyecektir. Ama tıkanıyorum. Anlatmaya muhtacım.

Yataktan kalkarak bir cigara içmeye de cesaret edemedim. Bu da sözle değil, hareketle bir itiraf olacaktı. Bu kadarına bile razı olmuyorum.

Öyle kıvrıldım, kasıldım ki ancak bir felçle gevşeyebilirdim. Ağlayamayacağımı zannediyordum. Yorganımın kenarına dişlerimi geçirdim, dikişlerini kemiriyordum fakat birdenbire titremeye başladım. Etlerimin içinde, vücudumu hiç sarsmadan gezinen ince bir raşe[22] hissettikten sonra her yerim gevşedi, ağladım.

Ona arkam dönüktü ve aramızda mesafe vardı. Uyanık olduğunu tahmin ediyordum, anlamamasına çalıştım. Ama galiba muvaffak olamadım. Yatakta doğruldu, başucumuzdaki ufak elektriği yaktı, yere indi.

O da uyanıkmış. Aylardan beri aynı yastıkta ecel teri döküyoruz. O da bitiyor, ben de. Birbirimizi anlıyor ama konuşamıyoruz, bakışmaktan bile korkuyoruz, gözlerimiz birbirine rast gelirse iki cam parçasının çarpışışı gibi kırılacaklar sanıyoruz.

Fakat bu gece konuşmak ihtiyacı dehşet! Dilimin üstüne cümleler düşüyor. Söylemek, söylemek, ah… Bu ihtiyacı zapt etmek için dişlerim birbirine geçiyor. Hiç olmazsa bir insan sesi ve kendi sesimi duymak ihtiyacıyla, başımı kaldırarak ona sordum:

"Niçin kalktın?"

"Uyuyamadım. Sen de hâlâ uyanık mısın?"

"Ben de uyuyamadım. Lütfen bana bir cigara uzat."

Uzattı ve yaktı. Kendisi de sonra şezlonga uzandı. İkimizde de aynı şiddetli ihtiyaç: Konuşmak.

---

[22] Titreme.

Ben sordum:

"Niçin uyuyamadın?"

Buna kısa bir cevap bulmak imkânsızlığını duyduğu için sesini çıkarmadı. Konuşmak ihtiyacımız burada boğuldu. Fakat ne konuşacağız? Aşağı yukarı her şeyi biliyoruz. Ne ebedî imkânsızlıkların bizi ayırdığını biliyoruz.

İyice sustuk. Evvela o mühim bir şey sormaya cesaret etti:

"Bu ne kadar devam edecek?"

Şaşırdım. Bir senelik azabına hudut tayin etmemi isteyen bu insana verilecek cevabım hiç yok. Bu hududu ben de bilmiyorum. Bu ne zaman, nerede, nasıl bitecek? Bilmiyorum, hiçbir şey bilmiyorum. Cevap verdim:

"Bilmiyorum."

Karımla ilk defa açık konuşuyoruz. Bir "bilmiyorum"la her şeyi itiraf etmiş oldum.

Bir kelime mırıldandı, duymadım, "ş" harfli bir kelime. Galiba: "Müthiş" dedi.

Sordum:

"Ne dedin?"

Cevap vermedi.

Yataktan atladım, başucunda ayakta durarak gayet kati:

"Söyle! Ne istersen yapacağım! [dedim]"[23]

Artık yüzüne dikkatle cesaretle bakıyordum. Bu gece güzeldi. Yahut on iki aydan beri, onun güzelliğine ilk defa bu gece dikkat edebilmiştim:

Buğday rengi, donuk, ışıksız, tertemiz bir ten. İncecik, siyah kaşlar… Kaçmadan, dürüst, cesur, açık ve rahat bakan, başkalarına ve kendine acıyan, keder ve tevekkül[24] dolu, siyah ve insani gözler. Narin ve uzun, kanatları tit-

[23] "Dedim" ifadesi, sadece 23 Kânunuevvel 1925 (Tefrika 2) tarihli tefrikada geçmektedir. 1926 tarihli baskısında kullanılmamıştır.

[24] İşi Allah'a bırakma.

rek, ince burun. Teninin her müteharrik[25] cüzünde[26] şiddetli bir hassasiyet bulunan, çok ve çabuk değişen, kıvrak bir yüz. İnce ve marazi, biçimli bir vücut…

Gözlerini indirdi ve düşündü. Ona tefekkür çok yaraşır. İyi, asil düşündüğüne o kadar eminim ki çok, aleyhimde bile olsa, isteyeceği şeyi yapmaya kendimi hazır buldum ve şahsiyetimde fedakârlığa yeni bir kabiliyet hissedişim, vicdan azabımı biraz dindirdi.

Gözlerimi ondan ayırmıyordum. O da gözlerini bana kaldırdı. Bakıştık. Ah, bu mühim. Ne söyleyecek?

Biraz bekletti. Sabırsızlığımı ve telaşımı seyretmekten hoşlanıyordu. Ne kadar da olsa… Kadın.

Söyledi:

"Aramızda her şeyin bittiğini biliyorum. Senden imkânsız bir şey istemeyeceğim. Öyle bir şey yapalım ki ikimizi de biraz kurtarsın. Ben buna bir çare buluyorum."

Sustu. Bu çare nedir? Daha şiddetli bir merakla gözlerinin içine bakıyorum. Çare?

Söyleyeceği şeyi işitmemek ihtimalinden korkar gibi üstüne biraz eğildim:

"Dost olalım," dedi.

Biraz sonra ilave etti:

"Bana her şeyi anlat. Bir itiraf gibi değil, tabii anlat. Hiçbir şey beklemiyorum. Af isteme. Lüzum yok. Ancak söyle bu kadar. Senden bunu istiyorum."

Yine şaşırdım. Bu kadar büyük bir fedakârlık beni üzebilir. Fakat anlamıyorum, buna sebep ne? Sebep? Sebepler? Çabucak düşündüm. Merhamet: Bana acıyor. Tecessüs:[27] Her şeyi öğrenmek istiyor. Hile: Beni yeniden kazanmaya çalışıyor. Kin: Büyük bir fazilet hareketiyle ve

[25] Hareket eden.

[26] Kısım.

[27] Merak.

hepten azabımı çoğaltmaya uğraşıyor. Aşk: Benden uzak kalamıyor. Korku: Terk edileceğini düşünüyor. Hangisi?

"Bunu niçin istiyorsun," dedim.

"Sana ve kendime acıyorum," dedi.

Doğru söylemişti. Bu cevabında benim tayin edemediğim sebeplerin hepsi var.

Kabul ettim:

"Peki."

"Şimdi başlayacağız," dedi.

"Peki."

"Artık farz et ki seninle evli değiliz, dostuz."

"Peki."

Ellerini başının altına koydu, rahatça uzanarak dinlemeye hazırlandı. Söyleyebilecek miyim? Söylemeli miyim? İtimat meselesi… Hem de kadına itimat!

Tereddüt ediyordum.

"Tereddüt mü ediyorsun," dedi.

"Hayır, nasıl başlayacağımı düşünüyorum," dedim.

"Ben sana yardım edeyim."

"Biliyor musun?"

"Başlamana yardım edecek kadar biliyorum."

Merak ettim:

"Et," dedim.

Doğrularak oturdu, ciddileşti, içini çekti, yüzüme baktı. Bir kere daha bakıştık. İkimiz de bu anın hayatımızdaki ölçülemez ehemmiyetini biliyorduk. Yavaşça yanına oturdum. Onun kokusu bir bahçeden gelir gibi ince, tatlı, derin, karışık bir koku, çiçeklerin teneffüsüne benzeyen tabii, nebati[28] bir koku.

Ellerini tuttum. Bu temas, gizli bir şeyi meydana çıkardı: İkimiz de şiddetle titriyorduk. Ne zamandan beri bu ellere, donuk ve yumuşak, titrek ve kıvrak ellere dokunmamıştım. Hayret! Bu kadın bana yeni bir his verebiliyor.

[28] Bitkisel.

Yavaşça:

"Söyle," dedim.

Bilip bilmediğini çok merak ediyordum. Ben ondan her şeyi gizledim. Maceramızı o değil, kimse bilmiyor. Yalnız sen ve ben."

Gözlerini önüne eğerek hafif bir sesle mırıldandı:

"Başkasını seviyorsun," dedi.

Kalbim şiddetle çarptı, korktum, bu hakikat tılsımlı bir şey gibi iki dudak arasından çıkarken, sanki etrafımda bütün eşya birbirine karışacak, altüst olacak, ışıklar, gölge, biçimler, renkler, her şeyin manası, görünüşü, nispetleri[29] değişecek, parçalanacağım sandım.

Devam etti:

"Bir seneden beri…"

Tasdik ve itiraz edemedim. Yine devam etti:

"Bu kadının kocası var," dedikten sonra sordu:

"Doğru mu?"

Ah, niçin bir itiraf içimizden dışarı çıkacağı vakit bizi boğuyor? İzzetinefsin duvarına mı çarpıyor? İtimattan[30] mı korkuyoruz, nedir? Söyleyemiyorum, hayır, söyleyemeyeceğim. Hâlbuki vadettim. Hiç olmazsa ona karşı bu son sözümü tutacak kadar insan olmalıyım.

Büyük bir gayretten sonra:

"Doğru," dedim.

Sustuk. Karım seni tanıyor muydu? Bilmiyorum. Ona senden hiç bahsetmemiştim. İsmini bir kere bile ağzımdan işitmedi, bir kere bile görüşmediğinizi biliyordum, seninle münasebetimizi ona duyuracak hiçbir mutavassıt[31] tasavvur[32] edemiyordum. Biliyor mu? Nereden biliyor?

---

[29] Ölçü.

[30] Güvenmek.

[31] Aracı.

[32] Zihinde şekillendirme.

Ayağa kalkarak odanın içinde ağır ağır dolaşmaya başladım. Bunu öğrenebilmek için dedim ki:

"Eh… Sen her şeyi biliyorsun."

"Hepsini değil."

"Kimden öğrendin?"

Yüzüne baktım. Müthiş bir eziyetle dudağı kıvrıldı ve kaşları [çatıldı][33] zapt edildiği belli olan bir hakaretle cevap verdi:

"Lütfen… Bu gece bırak da ben sana sorayım. Beni istintak[34] etme!"

Bu benim gururuma son darbe olmuştu. Derhâl ezildim, yanına koştum, oturdum, ellerini tuttum, üstüne eğildim, boynumu büktüm. Bütün duygularım coşuyordu. Ah müthiş, ne küçüldüm, bittim, bittim, yalvarmak istedim, "Affet!" demek istedim. Dudaklarım birbirine yapışıyordu. Artık itiraf ihtiyacı, içimde, önüne çıkan bütün manileri, izzetinefsi, korkuyu, hileli zekânın bütün ihtarlarını[35] çiğnemiş, ruhuma tahakküm[36] etmişti. Başlayacaktım. Başladım:

"Bildiklerin doğrudur, Cemile. Kalbim büyük bir kaza geçiriyor. Bunu senden gizledim. Ama bu gece aczimin son haddindeyim. Ne yapacağını tamamıyla şaşırmış biriyim. Sana teslim oluyorum. Bana istediğini yap, yaptır. Beni ister dost, ister zevç[37] telakki[38] et. Sana tabiyim."

"Kimdir," dedi.

"Bilmiyor musun?"

"İyice bilmiyorum."

"Tanımadığını zannederim. Çünkü o İstanbul'a geleli

[33] "Çatıldı" ifadesi 24 Kânunuevvel 1925 (Tefrika 3) tarihli tefrikada geçer.

[34] Sorguya çekmek.

[35] Uyarı.

[36] Hükmetmek.

[37] Koca.

[38] Görme, anlayış.

ancak bir sene oluyor. Gelir gelmez… Tanıştık. Hani bizim Cemal'in evinde bir davet olmuştu, sen o gece gelmek istemedin, orada…"

Artık anlattım. Seninle münasebetimizi ta başından sonuna kadar fakat bazı temayüllerin[39] sebeplerini ve şiddetlerini gizleyerek, daha doğrusu o zavallıya küçüklüklerini hissettirmeyerek, bütün anlarıyla, aşktan kine, itimattan[40] şüpheye, takdirden istihfafa[41] giden bütün his ve fikir meddücezirleriyle,[42] bütün nevazişleri[43] ve mücadeleleriyle anlattım.

Bir sarhoş coşkunluğuyla, zekânın teftişinden iyice mahrum kalarak söylüyordum. Anlattıkça, içimden ağır çelik parçalarının çıktığını, kalbimde meçhul bir takallüsün[44] azaldığını, rahatladığımı duyuyordum.

Ne an! Ah, bunu tasavvur edemezsin. Cidden rahatladım. Ama tamamıyla değil. Çünkü son gecemizi ona anlatmadım. Meşum vakayı gizledim. O bende hâlâ bir şeyler kaldığını anlıyor, ısrar ediyordu:

"Söyle, onu da söyle."

"Başka bir şey yok Cemile."

Fakat o zamana kadar sükûnu bir saniye sarsılmayan kadın, şimdi yüzüme tehlikeli bir dikkatle bakmaya başlamıştı. Öyle keskin bir tecessüsle bakıyordu ki başı, yavaş yavaş yüzüme doğru yaklaşıyor, gözleriyle beraber büyüyor, beni, korku ile geri çekilmeye sevk ediyordu.

Anlıyor, bunu gizlediğimi biliyor, nereden? Nasıl? Ben ki çok tabii durduğuma ve masumiyetimin maskesinde hiçbir ucun sarkmadığına, bütün heybetimle dürüst gö-

[39] İlgi duyma.
[40] İltifat etme.
[41] Küçük görme.
[42] Gelgit.
[43] Gönül alma.
[44] Kasılma.

rünmeye muvaffak olduğuma emindim. "Başka bir şey yok, Cemile!" diyen insana ben de inanıyordum. O nasıl inanmıyor? Bütün umumi görünüşümde hangi işaret, hangi firari, gizli nokta ona bunu ifşa ediyor? Kadınlarda ilahi bir sezişten çok bahsederler. Bu keşif hassası[45] karşısında erkeğin aczini yeni duyuyorum.

Başını yüzüme yaklaştırarak:

"Söyle," dedi.

O ana kadar temiz ve hareketsiz bakan gözlerim şaşırdı ve yenildim ve söyledim ve itiraf ettim, senden, benden başka hiç kimsenin bilmediği, bilmemesini istediğimiz, buna ait[46] şeyi de ona haber verdim.

Birdenbire yüzü bembeyaz kesildi, başı, ağır ağır öne düştü. Bu dehşetli sırrın ağırlığını zavallı kalbinin çekemeyeceğini, büyük bir buhranın başladığını anlayarak şaşırdım, ellerini sıktım:

"Cemile," dedim.

Fakat bütün vücuduna, teninin asıl rengini bile değiştiren öyle tehlikeli bir beyazlık dolmuştu ki aylardan beri, her gün, bilerek bilmeyerek, isteyerek istemeyerek, bütün sabrını yediğim bu kadının son ıstırabını görüyorum sanarak büyük bir telaşa düştüm. Kollarını tutup sarsarak:

"Cemile," diyordum.

Onu kucakladım. Etleri buz gibiydi. Kalbine elimi götürdüm, fakat… Zerre kadar hareket yok yahut da aylardan beri ihmal ettiğim bu affın yerini bile bulamıyordum.

Vücudunun bütün ağırlığını kollarıma bırakarak yavaş yavaş arka üstü düştü.

Gözlerine bir daha baktım. Açık, büyümüş, katı, donuk, en korkunç vehme[47] inandıracak kadar boş, manasız bakıyorlar.

---

[45] Bir kimseye mahsus olan.

[46] Metnin orijinalinde ahd yazılmış, anlam gereği ait okunmuştur.

[47] Var olduğu zannedilen.

Bir daha:
"Cemile," diye bağırarak yerimden fırladım.

-2-

Bu çatının altında beş senedir beraberiz. Onunla iptilasız[48] evlendim. Çocuğumuz yok. Baş başayız. Kasımpaşa'da, ailemin bana bıraktığı bir evde asude,[49] gösterişsiz yaşıyoruz. Cemile ile beni birleştiren şey veraset[50] ve baht ile benzeyişimizdir. O eski ve zengin fakat yıkılmış bir ailenin çocuğudur, serveti yoktur. Ben de öyleyim. Bu yakınlık birçok zevklerimizi, emeli, telakkilerimizi birleştiriyor. Bizi birbirimizden ayıran şey, tabiatlarımızdır. Ben müteheyyicim,[51] o sakindir yahut bende heyecan görünüyor, onda görünmüyor. Benim tecessüsüm şiddetli, ani, geçici, değişik, istikametleri zıt, mübalağalı, aklın teftişinden fazla uzak, deliliğin hududuna fazla yakındır. Onda hisler ne değişik ne zengin ne de şiddetlidir; fakat sorar, gayesine ağır, metin, zekânın ihtarlarını daima dinleyerek, hesaplı ve emin bir yürüyüşle gider. Bunun için onda vazife, mesuliyet[52] ve intizam[53] duyguları, insiyaki[54] bir mükemmeliyetle fiil hâline geçer. Zevcemden bahsedildiği vakit, "Akıllı kadındır!" diyenlerin bütün bunları anlatmak istediklerini biliyorum. Cemile akıllı kadındır ve ben, heyecanlarımın rüzgârına tutularak muvazenemi[55]

---

[48] Tutkun olmadan.
[49] Rahat, huzurlu.
[50] Mirasçılık.
[51] Heyecanlı.
[52] Sorumluluk.
[53] Düzen.
[54] İçgüdüsel.
[55] Denge.